

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНО ЖУРИ
ПО ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОНС „ДОКТОР“ ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ФИНАНСИ, ПАРИЧНО
ОБРЪЩЕНИЕ, КРЕДИТ И ЗАСТРАХОВКА (ФИНАНСИ)“

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Теодора Димитрова, катедра „Финанси и кредит“, СА „Д. А. Ценов“ –
Свищов, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Автор на дисертационния труд: Беатрис Венциславова Любенова, задочна
докторантura, обучение финансирано от държавата, по област на висше образование: 3.
Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика,
докторска програма: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Тема на дисертационния труд: „Оценка и управление на риска на
регулираните финансови институции“

Настоящото становище е изготовено съобразно изискванията на съществуващия
Закон за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и
Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 271 страници, съдържа 29 фигури и 33
таблици. Използвани са 145 литературни източници. В композиционно отношение
представената разработка се състои от въведение, три глави, заключение,
библиография. Налице е логична класическа структура с обхват теория, методология,
практика.

Избраната тема се отличава с актуалност, значимост и дисертабилност.
Актуалността на изследването се определя от постоянно нарастващата роля и значение
на рисков мениджмънта в регулираните финансови институции. Надграждането и
разширяването на научните изследвания по свързаната с темата проблематика
определят неговата значимост.

Обект на изследване са банките и застрахователните дружества. Предметът на
изследване е управлението на риска в банките и застрахователните дружества в
условията на нарастващи регуляторни изисквания.

Основната цел на дисертационния труд е да се изследват регуляторните
изисквания във връзка с оценката на риска и капиталовите позиции на банковия и
страхователния сектор в условията на регулациите Базел III и Платежоспособност II.

За изпълнението на основната цел са формулирани следните задачи:

1. Представяне на концепции за същността на риска.
2. Изясняване на особеностите при управлението на риска в банките и
страхователните дружества.
3. Характеризиране на методите за измерване на риска в банковия и
страхователния сектор.

4. Да се представи теоретико-методологичната основа на стрес тестовете и приложението им при управлението на риска в банковия и застрахователния сектор.

5. Да се характеризират и сравнят регуляторните изисквания на Базелските споразумения I, II и III за банковия сектор и на Платежоспособност I и II за застрахователния сектор.

6. Да се анализират ключови показатели за капитала и управлението на риска в кредитните институции и застрахователните дружества.

Основната изследователска теза, която авторът защитава в дисертационния труд е, че за постигането на стабилност, предвидимост и платежоспособност на банките и застрахователните дружества в условията на периодични турбуленции на глобалната среда и на динамични промени и трансформации в сектора на финансовите услуги е необходимо постоянно ревизиране, адаптиране и разширяване на регуляторните изисквания при управление на риска. Тази динамика в регуляторната рамка поставя нови предизвикателства пред управлението на застрахователните компании и банките при вземането на адекватни, иновативни и отговорни управленски решения.

За методи на изследване в дисертационния труд са избрани: дедуктивния и индуктивния подход, методът на анализа и синтеза, интердисциплинарния подход и статистическият подход при изучаване на масовите явления във финансовия сектор. В процеса на изследването са проучени са проучени и систематизирани публикации на български и чуждестранни автори в областта на финансите, мениджмънта, теория на вероятностите, статистически методи за анализ на вариационни разпределения, за анализ на връзки и зависимости и др. Изчисленията са извършени с помощта на програмните продукти MS Excel.

При разработката на настоящата дисертация са възприети някои ограничения в обхвата на изследването – на фокус са поставени само два основни представителя на регулираните финансови институции, а именно банките и застрахователни дружества, тъй като същите са ключови представители на финансовия сектор и тяхната стабилност е от изключително значение за стабилността на икономиката както на отделните страни, така и в регионален и световен мащаб.

Използваната научна литература е цитирана коректно. Задълбочено са проучени и анализирани актуални български и чуждестранни специализирани публикации.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Изследователската логика и структурата на дисертационния труд са добре изградени. Дисертацията се основава върху изследвания на научни разработки на български и чуждестранни изследователи в свързаната област.

При структурирането докторантът на първо място (в първа глава) е изяснил основни аспекти на теоретичните концепции за риска и управлението на риска в банковия и застрахователния сектор, методите за оценка на риска и стрес тестовете като интегриран подход за управлението на риска и капитала. Извършена е характеристика на множеството рискове, на които са изложени банковият и застрахователният сектор, като сред тях като ключови за банковия сектор са откроени кредитният, пазарният, ликвидният и операционният риск, а за застрахователният сектор – подписваческият риск (съответно в животозастраховането, общото застраховане, здравното застраховане), операционният риск, пазарният риск и рискът от неизпълнение на контрагента.

Обосновано е виждането, че разработването и приемането стратегия за управление на риска, както и на съществуващите я политики и процедури към тях, заемат много важно място в цялостния процес на риск мениджмънт на банките и застрахователните дружества. Като ключови характеристики, общи за банковия и застрахователния сектор, са откроени изискванията за капиталова адекватност, фокуса върху управлението на риска, изискванията за платежоспособност и ликвидност.

Втора глава има подчертано аналитичен и изследователски характер, дължащ се на акумулирането на голям обем статистическа информация, в съчетание с авторовите способности за нейната обработка и анализ. Поставен е фокус върху изясняване на регуляторната рамка на банковия и застрахователния сектор, като са проследени еволюцията на Базелските стандарти I, II, III и на Платежоспособност I и II, изяснени са основните аспекти на всяка следваща версия на регуляторните рамки и е извършен сравнителен анализ на Базел III и Платежоспособност II.

По отношение на обхвата на прилагане на регуляторните рамки Базел III и Платежоспособност II е констатирано едно от основните различия между двете регулации. Базелските нормативни доклади са презентирани като международно признато споразумение за стандарт при определянето на капиталовите изисквания в банковия сектор. Подчертано е, че по своята същност регуляторните изисквания на Базелския комитет не представляват законодателни актове, а пакет с изисквания, които се транспортират в националните банкови законодателства на повечето страни в света. От своя страна регуляторната рамка Платежоспособност II е презентирана като законодателни изисквания за застрахователния сектор на територията на ЕС, тъй като е резултат от съвместната работа на Европейската комисия (ЕК) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA). Докато Базел III е определен като международен регуляторен стандарт за измерване на капиталовата адекватност в банковия сектор, то Платежоспособност II е представена като определяща за регуляторните изисквания за започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност на територията на ЕС. Поставен е акцент върху факта, че регуляторните изисквания Платежоспособност II са приети от органи на ЕС, но не и от страна на Международната асоциация на застрахователните надзорници (IAIS), поради което нейния обхват на прилагане е значително по-ограничен в сравнение с регуляторната рамка Базел.

Глава трета е посветена на емпиричен анализ на ключови показатели за собствения капитал, капиталовата адекватност и платежоспособността и на факторните влияния на основни рискове върху размера на собствения капитал в банковия и застрахователния сектор. Извършен е емпиричен анализ в направления: анализ на структурата на собствения капитал в банковия и застрахователния сектор; анализ на изпълнението на капиталовите изисквания в банковия и застрахователния сектор; анализ на зависимостта между рисковете и собствения капитал в банковия сектор; анализ на зависимостта между рисковете и собствения капитал в застрахователния сектор.

Системата за управление на риска в банките и застрахователните дружества е дефинирана като комплекс от техники, методи и подходи, които позволяват да се откроят, идентифицират, локализират и оценят рисковете, на основата на които да се вземат адекватни мерки за отстраняване или намаляване на негативните резултати, като

по този начин се гарантират благоприятни финансови резултати и стабилност на банките и застрахователните компании.

Формулираните препоръки в заключителната точка придават завършеност на разработката, а обобщаващите изводи и постановки, представящи авторовите възгледи в края на всяка глава, допълнително подчертават качествата ѝ. В заключението на разработката докторантът систематизира основните обобщения, изводи и постигнати резултати, които могат да бъдат разглеждани като научни приноси – същността на всяко изследване от подобен тип. Това, от своя страна, дава основание за потвърждение на поставената в началото на разработката изследователска теза.

Следвайки горната изследователска логика, авторефератът е разработен в съответствие с основните моменти от дисертационния труд, подчертавайки приносите на автора. Той отразява в синтезиран вид съдържанието, основните резултати и изводи, постигнати в процеса на изследването. В него се съдържат всички необходими елементи за съставяне на автореферат към дисертационен труд, в т.ч. обосноваване актуалността на темата, очертаване на обекта, предмета, целта, задачите, изследователската теза и методологията на изследването, представяне на структурата и съдържанието на труда, както и насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията, справка за приносите, справка за съответствие с националните изисквания, списък на публикациите на докторанта, декларация за оригиналност на дисертационния труд.

Като публикации по темата на дисертацията са представени 7 броя – доказателство, че ключови аспекти от изследването са направени достояние на научната общност, в т.ч. и чрез участия в научни форуми, както и че са покрити националните изисквания за минимален брой точки съгласно Правилника за приложение на закона за развитие на академичния състав в Република България. Добро впечатление прави и фактът, че докторантът представя насоките за бъдеща изследователска работа по избраната тема.

III.Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Дисертационният труд надгражда съществуващи и представя нови научни идеи с научна и практико-приложна значимост за българския банков и застрахователен сектори. Внимателният прочит на дисертационния труд дава основание да бъдат откроени като научни и научно-приложни приноси следните:

1. Въз основа на задълбочен обзор на научната литература по свързаната проблематика, авторът предлага комплексна систематизация на теоретичните аспекти в областта на управлението на риска и извежда спецификата при оценяването на риска в банките и застрахователните дружества.

2. Чрез методологичен анализ, авторът презентира мястото, ролята и значимостта на регуляторните изисквания на Базелските споразумения (I, II, III) за банковия сектор и на Платежоспособност (I и II) за застрахователния сектор, за оценката и управлението на риска при регулираните финансови институции.

3. Въз основа на емпирично изследване на регулираните финансови институции, авторът анализира ключови показатели за управлението на риска в банките и застрахователните дружества, като извежда факторни въздействия и причинно-следствени зависимости.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

По отношение на дисертационния труд, в т.ч. основното изложение и авторовата аргументация нямам съществени критични бележки и препоръки.

Въпроси по дисертационния труд:

1. Коментирайте възможности за усъвършенстване на приложимото законодателство с цел адекватно овладяване на бъдещи потенциални кризисни ситуации в банковия и застрахователен сектори.
2. Коментирайте основните предизвикателства пред риск мениджмънта в банките и застрахователните дружества в период на следкризисно възстановяване.

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният за становище дисертационен труд притежава характеристиките на цялостно, задълбочено и завършено научно изследване по значим икономически проблем. Считам, че поставените в увода цел и задачи на дисертационния труд са постигнати в хода на изследването. Формулираните в заключението научни и научно-приложни приноси и резултатите от проведеното практическо проучване могат да бъдат определени като реални постижения на докторанта.

За целите за вземане на решение от Научното жури за присъждане на ОНС „доктор“ по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси), давам положителна оценка на дисертационният труд на тема „Оценка и управление на риска на регулираните финансови институции“ и предлагам на членовете на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ (по икономика) на Беатрис Венциславова Любенова.

Дата: 22.08.2023 г.

проф. д-р Т. Димитрова: